

KRÁTKÝ PŘÍBĚH NEJSTARŠÍHO ČESKÉHO CHEMICKÉHO ČASOPISU A JEHO POKRAČOVÁNÍ

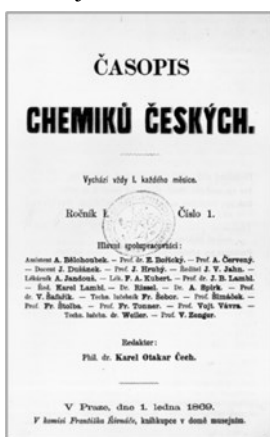
PAVEL DRAŠAR

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5,
166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz

Klíčová slova: český chemický časopis, Časopis chemiků českých, Zprávy spolku chemiků českých, Listy chemické

• <https://doi.org/10.54779/chl20220638>

O dávnověku českých chemických informačních zdrojů psal nedávno Šihánek¹ a v dobách dávných Černý²; dovolujeme si informovat zde o témže, poněkud obsiřněji.



Jak píše v prvním čísle „Redakce“, jevílo se již v roce 1868 vhodné přidat k českým odborným časopisům i časopis chemický. Prvého ledna 1869 vyšlo prvé číslo Časopisu chemiků českých v komisi Františka Řivnáče, knihkupce v domě muzejním, pod redakcí vydavatele Phil. dr. Karla Otakara Čecha (palác Colloredo, dnes Karlova ulice Praha). Časopis tiskla tiskárna dr. Edv. Grégra v Praze. Roční předplatné bylo za 3 zlaté (studenti 2 zl.). (Pro srovnání, odborné knihy nabí-

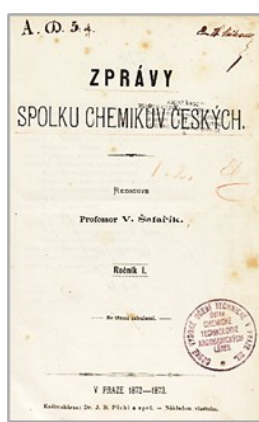
zené v časopise stály od 50 kr. do 3 zl., oběd týž rok v „chudinské“ restauraci Oul na Smíchově stál 16 krejcarů (jedna zlatka měla 100 krejcarů). Minimální služné učitele bylo 300 zlatých ročně).

Od čísla osm prvého ročníku je na obálce uveden jako hlavní spolupracovník prof. František Štolba. Od čísla desátého na titulní straně přibyl nápis „spol organ cukrovarníků východních Čech“, Spolek Isis používal časopis k oznamování schůzí a zpráv, používali jej však i pivovarníci. První ročník dosáhl objemu 160 stran. V čísle 3 druhého ročníku se začala objevovat masivní inzerce. Od čísla 8 druhého ročníku měl časopis jen 4 strany a čísla 8–10 přinášely na pokračování spis J. Suka o F. O. Poupěm. Poslední 12. číslo mělo 8 stran a celý ročník dosáhl 40 stran.

Od čísla 1 třetího ročníku (1871) vychází Časopis chemiků českých s jediným podtitulem Archiv původních prací českých z oboru lučby, pod stejným vydavatelem, jako příloha časopisu Průmyslník, List věnovaný zájmům veškerého průmyslu, pod heslem Bez průmyslu – není blahobytu. V srpnu a září časopis nevyšel a v říjnu tam již nebyla příloha Časopisu chemiků českých. Chemici

a zejména cukrovarníci do časopisu dále přispívali. Číslo 12 třetího ročníku přináší rozsáhlou zprávu o zpronevěře týkající se K. O. Čecha a řady časopisů. Číslo 12 šestého ročníku přináší obsáhlou stížnost na to, že zároveň s časopisem začalo vycházet deset časopisů konkurenčních.

Poslední ročník, sedmý, Průmyslníka rediguje a vydává svým nákladem inženýr J. Janák tiskem Antonína Renna v Praze. Časopis je k dispozici v Národní knihovně³. Ani Průmyslník neměl zřejmě jednoduchý osud, začal totiž vycházet roku 1857 jako příloha časopisu Živa⁴.



Pochodeň nebyla uhašena, pouze zvednuta jinou rukou, již v roce 1872 začal vydávat Vojtěch Šafařík vlastním nákladem Zprávy spolku chemiků českých (tiskem Dr. J. Pichla a spol.). I Šafařík se v úvodu dotýká historie české chemické literatury. Chválí ideu založení Časopisu chemiků českých s tím, že učitelé chemie mají těžkou situaci s výukou v češtině a že doufá, že je nabíledni nutnost vydávání pravidelného časopisu chemického.

Zprávy vycházely v letech 1872–1876. Prvý ročník obsahoval 200 stran a druhý ročník publikoval objem 172 stran. V obou ročnících Spolek podrobně referoval o svých schůzích, exkursích, financích, knihovně a členské základně. Udržování časopisu samotným Šafaříkem bylo asi obtížné, neboť ze zápisu plyne, že by financování Zpráv měl převzít Spolek⁴ „z jmění základního“. Druhým ročníkem časopis končí. Časopis je k dispozici v NTK⁵.



Na schůzi 24. června 1876 se usnesl výbor vydávati orgán spolkový, vedle Zpráv spolku chemiků českých, které měly mít orientaci na práce vědecké, nový časopis Listy chemické věnovaný zájmům chemické technologie. Prvé číslo nového časopisu vyšlo 1. října 1876 (cit.⁶). Podtitul časopisu byl Časopis věnovaný zájmům technické lučby. Orgán Spolku chemiků českých. Vychází nákladem Spolku, tiskne Dr. J. B. Pichl, vydává Karel Preis, redigují Karel Preis⁷ a Antonín Bělohoubek. Časopis (v jednom nebo dvou arších) vychází měsíčně. Předplatné se od roku 1868 příliš nezměnilo, činí pro členy spolku 2 zl., pro

nečleny 4 zl. Zajímavá je cena za otištění reklam, 10 zl. za celou stranu časopisu.

V lednu roku 1877 vyšlo druhé první číslo prvního ročníku a tím časopis přešel do řádného ročního cyklu. Časopis je k dispozici v NTK⁸.

Z výše uvedeného lze vyvodit fakt, že chemici mají v Čechách nepřetržitou příležitost odebrat a používat chemický časopis již od roku 1868. Před tím publikovali chemici v časopisech *Živa*, případně v publikacích knižních. Černý² uvádí jako prvou česky psanou osmerkovou knihu „*Cesta spravedlivá v alchymii Antonyna z Florencye chemika Wlaského, od Slouhy geho sepsaná na pergameně Léta 1457, Přepsaná za panování Czýsaře Leopolda*“.

LITERATURA

1. Šilhánek J.: Chem. Listy 107, 75 (2013).
2. Černý J. C.: Zprávy spolku chemikův českých 1, 71 (1872–1873).
3. <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:ae74c372-435d-11dd-b505-00145e5790ea>, staženo 20. 9. 2022.
4. Zprávy spolku chemikův českých 1, 100 (1872–1873).
5. <https://kramerius.techlib.cz/kramerius-web-client/periodical/uuid:54bb8c01-9b45-4396-a0d1-0712b5dd7355>, staženo 20. 9. 2022.
6. Preis K.: Listy chemické 1, 1 (1877); Výroční zpráva Spolku Chemikův Českých, přednesená ve valné hromadě dne 30. listopadu 1876.
7. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
8. <https://kramerius.techlib.cz/kramerius-web-client/periodical/uuid:c66f0b80-8bc4-11dd-8e3d-000d606f5dc6>, staženo 20. 9. 2022.

P. Drašar (*Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology, Prague*): **A Short Story of the Oldest Czech Chemical Journal and Its Sequel**

The article describes basic data on the Czech chemical journals, predecessors of the journal *Chemické listy*.

Keywords: Czech chemical journal, Časopis chemiků českých, Zprávy spolku chemikův českých, Listy chemické

- Drašar P.: Chem. Listy 116, 638–639 (2022).
- <https://doi.org/10.54779/chl20220638>